

Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XXIV. Ostenditur imbecillitas objectionum, quibus canonicam
regulam de sectanda in dubio via tutiore, eludere conantur Probabilistæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

eivo idoneo ad movendum ad assensum sui hominem peritum & probum, irreprehensibiliter & prudenter judicantem. Ergo utrilibet intellectus potest irreprehensibiliter & prudenter assentiri; & sic utramlibet homo potest irreprehensibiliter & prudenter sequi. Consequentia bona est, quilibet enim prudenter & irreprehensibiliter facit, quod prudenter & irreprehensibiliter judicat non esse prohibitum. Probatu antece- dens, quia motiva pro utraque contradic- tionis parte, apta movere ad assensum sui viros doctos & probos, irreprehensibiliter & pruden- ter judicantes, plerumque simul objectivè existunt in eodem intellectu, æqualem in ip- sis probabilitatem apprehendente, prout ex- perientiâ constat: sapè enim vir doctus simul cognoscit motiva utriusque partis contradic- tionis sic habere æqualem vim movendi ad sui assensum, ut de facto plures viros doctos mo- veant ad assensum contrarios; istos videlicet ad assensum affirmantem, illos ad assensum neg- antem, ut evenit in omni sententia celebra- re, quæ sicut plurimos habet fautores, ita & adversarios plurimos. Ita ferè Terillus de opin. probab. q. 5. n. 16.

210 Respondeo posse quidem eidem intellectu meo simul occurrere motiva ipsi visa æquè probabilia, quæ viros doctos & prudentes in sen- tentias oppositas plerumque distrahant; sed dum motiva illa mihi æquè probabilia videntur, & unumquodque eorum æquali vi intel- lectum meum sollicitat ad sui assensum, neu- trum habet vim expeditam imperandi à me assensum prudentem irreprehensibilemque, quamvis utrumque eam vim habeat in intelle- ctu virorum illorum doctorum, quos distra- hunt in assensum contrarios. Alium proinde sta- tum habent in intellectu meo, quam in intel- lectu eorum; quorum aliquos fortè movent sufficienter ad assensum irreprehensibilem & prudentem partis affirmativæ; quia repræsen- tantur aliis ut verisimiliora motivis negativæ partis; tujas tamen motiva aliis videntur veri- similiora motivis partis affirmativæ; & idè ab ipsis impetrant prudentem irreprehensibilemque assensum partis negativæ. Et idè argumentum objectum non evincit quamlibet partem esse expeditè probabilem practicabilemque respectu mei, sed ad summum respectu eorum quibus repræsentatur ut probabilior parte adversâ.

CAPUT XXIV.

Ostenditur imbecillitas objectionum, quibus canonicam regulam de sectanda in dubio via tutiore, eludere conantur Probabilista.

211 **O**bjiciunt 1°. canonicam illam regulam solùm esse consilii, non præcepti.

Respondeo esse præcepti. 1°. quia sacri Canones regulam illam tradunt verbis præceptivis: *Via tutior est eligenda. Pars securior est tenenda. Semitam debemus eligere tutiorem. Quod certius existimamus, tenere debemus, &c.*

212 2°. capite illud de cler. excom. statuitur,

deponendum Episcopum, qui in dubio par- tem non elegerat tutiorem. Pro sola verò con- silii transgressione, Episcopus deponi non po- tuisset, cap. *quisquis præceptis* 14. q. 1.

3°. cap. *juvenis* de sponsal. juvenis, qui 213 contraxerat matrimonium cum puella septen- ni, in dubio an esset viri potens, ex eo quòd in his quæ dubia sunt, quod certius est tene- re debeamus, separari jubetur à consobrina ipsius, quam postea duxerat. Quod Pontifex, ob regulam illam, jubere non potuisset, si solùm esset consilii, non præcepti.

4°. regulam illam Pontifices fundant in 214 stricto jure naturali & divino, quò peccati pe- riculum cavere jubemur. Istud quippe funda- mentum allegant in sacris Canonibus, ubi re- gula illa continetur, uti videre est cap. *signifi- ficasti* de homicid. ibi: *pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum ti- meatur.* Et cap. *inquisitioni* de sent. excom. *ne contra judicium conscientie committat offen- sam.* Et clem. *exivi* de verb. signif. *ad evitan- dos graves remorsus conscientie.* Atqui regula, fundata in stricto jure naturali, est præcepti. Ergo.

Objiciunt 2°. regulam illam solùm pro- 215 cedere in dubio, ante diligens examen. Quo adhibito, si dubium maneat; Sanchez ait, non obstante decisione cap. *inquisitioni* de sent. excom. debitum à conjuge dubitante exigi posse.

Respondeo contrarium esse verum: quia in eo ipso capite supponitur expressè, quòd debitum examen factum fuerit. Dubium enim seu credulitas de impedimento, dicitur *probabilis & discreta*, quæque ad Pastoris consilium deponi non possit.

Objiciunt 3°. regulam illam non proce- 216 dere universim, & sine exceptione; adeòque non procedere dum occurrunt principia reflexa, per quæ tollatur omnis dubitatio practica.

Respondeo, tamen regula fortè non pro- cedat in casu quo, cum dubio speculativo con- currit & occurrit principium reflexum, per quod omnis dubitatio practica tollitur, con- scientiaque de honestate actionis practicè mo- raliter certificatur: hujusmodi tamen princi- pium esse Ecclesiæ declarationem, vel Reipu- blicæ ordinationem, de quibus capite se- quenti; non verò principia illa, quæ Pro- babilista, ad eludendos Canones, contra com- munem Veterum traditionem de suo cerebro comminiscuntur, nimirum, quòd omne spe- culativè probabile sit practicè tutum. Quòd in omni dubio de lege prohibente, libertas sit in possessione. Et alia ejusmodi. Quæ nec Christus, nec Apostoli, nec Prophetæ, nec Pontifices, nec Patres, nec veteres Theolo- gi tradiderunt, quæque adeò evidenter sunt falsa, & infundata, ut stupendum sit, quòd animarum salutem principiis tam ruinosis no- vioris Ethices patroni committant.

Objiciunt 4°. regulam illam solùm pro- 217 cedere in foro externo.

Respondeo negando assumptum; quandoquidem fundetur in jure naturali, & divino: quod in utroque foro procedit.

218 Objiciunt 5°. regulam illam solum procedere in casibus jure expressis, pro quibus Pontifex in Canonibus supra allegatis condidit jus novum. Ad alios proinde casus non esse extendendam.

Respondeo 1°. Arriagam quidem id repone ad cap. *inquisitioni* de sent. excom. Sed textus manifestè repugnat. Ait enim Pontifex: *Inquisitioni tuae respondemus*. Dum autem Papa responderet consultationi, non inducit jus novum (ait Glossa ad cap. *inquisitioni* de tempor. ordin.) sed responderet de jure antiquo.

219 2°. jus novum abstinendi ab exigendo debito, conjugibus in dubio (de quo ibi) Pontifex inconvenienter imposuisset: utpote nimis grave, & per quod conjuges illos, absque necessitate, exposuisset gravissimis periculis incontinentiæ.

220 3°. regula illa per sacros Canones passim usurpatur in omni materia, & in omni casu, ubi salutis & peccati periculum vertitur, ut constat ex supradictis.

221 4°. licet nonnullorum Canonum, ut can. *significasti*, & can. *ad audientiam*, decisio procedat in speciali materia irregularitatis; eò quòd de ea propositus fuerit casus, qui ibi deciditur. Ratio tamen decisionis, tam ibi, quam alibi, non redditur specialis, sed generalis; nimirum, quia in dubio, ubi salutis vertitur periculum, tutior pars eligenda est. Quandoque autem Canones disponunt aliquid concernens animæ securitatem, si ratio dispositionis generalior sit dispositione, ad generalitatem rationis extenditur dispositio. L. *regula* §. fin. ff. de jur. & fact. ignor. L. *nomen debitoris* §. fin. ff. de legat. L. 1. verbo *Illyricanas* C. qui mun. vel *præstat* nemin. lic. se excus. lib. 10. cap. penult. *qui filii sunt* legit. & Clem. 1. verb. *presidentes* de rescript. Atque ita Doctores unanimiter tradunt apud Everardum in locis legalib. loco 78. & 79. quia scilicet interpretatio legis desumenda est à ratione, quam dat Legislator: siquidem *intelligentia ditorum ex causis assumenda est dicendi; quia non sermoni est res, sed rei sermo subiectus*, ut ex D. Hilario dicitur in Clement. cit. Proinde ubicumque urget illa ratio, casus dicitur à jure expressus, ut ex Calderino probat Fagnanus ad cap. *ne imitatis* de constit. n. 224. Et hæc maxime procedunt, ubi agitur de securitate animæ. Tunc enim lex, etiam pœnalis, favorabilis est, ideòque extendenda ex rationis identitate, uti n. 223. probat ex Hostiensis, Antonio de Butrio, Ancharano, Abbate, Prapposito, Bartolo, & DD. in Authent. Sacram. puber. C. *si adversus vendit*. Idque usque adeò extendit, ut ad cap. *immunstatem* de immunit. Eccles. n. 11. 12. & 13. dicat, quòd etiam in pœnalibus extensio facienda sit ex identitate rationis, dum agitur de puniendis delictis: *tunc enim materia dicitur favo-*

rabilis, & expediens reipublice. L. *ita vulneratur*. ff. ad leg. Aquil. *Et propterea fieri debet extensio*. Roman. consil. 105. Jas. L. *cum quidam* in 4. limit. Aym. de antiq. temp. in 4. p. n. 96.

Objiciunt 6°. casum cap. *inquisitioni* de 222 sent. excom. procedere in dubio, in quo conjux credulitatem probabilem habet de invaliditate matrimonii sui; nullam autem probabilitatem de valore. Ita Terillus q. 23. de opin. prob. n. 67.

Respondeo contrarium esse certissimum; quia textus loquitur de dubio propriè dicto. Proinde utrimque probabili, uti n. 164. ostendimus. Et ita veteres, recentioresque Theologi, & Canonistæ communiter illum Canonem hæcenus exposuerunt. Nec certè Pontifex pro ratione allegat, quòd pro invaliditate aliqua, pro valore nulla foret probabilitas (hoc enim dato debitum reddere non jussisset) sed quòd in non exigendo nullum foret periculum, nulli injuria fieret; in non reddendo autem, periculum foret injuriæ alteri inferendæ, si verè conjux esset. Vide infra n. 229. & 230.

Objiciunt 7°. regulam de tutiori, &c. pro- 223 cedere in dubiis facti, non juris.

Respondeo id prorsus improbabilliter dici. 1°. quia ratio seu fundamentum istius regulæ, nequis utique peccati se periculo exponat, procedit tam in dubiis facti, quam facti.

2°. ipsimet Canones regulam illam utuntur, 224 tam in dubiis juris, quam facti, utique in dubio de valore sententiæ excommunicationis à Delegato latæ, non præmissâ monitione, nec factâ illius intimatione, cap. *illud* de cler. excom. In dubio de valore ordinis ante baptismum suscepti, cap. *veniens* de Presbyt. non baptiz. In dubio an communicare liceat cum eo, quem fama vulgarat Clericum percussisse, cap. *cum desideres* de sent. excom. In dubio an Fratres Minores sub mortali tenerentur ad observantiam omnium verbis imperativis positorem in regula. Clement. *exivi* de verb. signif.

Citatum cap. *illud* procedit quidem de dubio 225 juris non absolute, sed respectivè ad personam, existimantem jus illud dubium, quod in se erat certum. Verùm ceteri Canones allegati procedunt de dubio juris absolute. Estque eadem ratio vitandi periculum peccati, in utroque dubio juris, tam absolute, quam respectivo. Ratio quippe vitandi periculum peccati (in qua fundatur caput *illud*) tam procedit in casu quo jus est absolute dubium, quam dum respectivè. Et ideò tutiorem partem tam sectandam in dubio juris absolute, quam respectivo, unanimis est sententia omnium, ut testatur Lorca 1. 2. disp. 38. membro 2. Eam profectò tradit S. Thomas quodlib. 8. a. 13. Adrianus quodlib. 2. & omnes Summistæ verbo *dubium*. Eadem est communis sententia Canonistarum apud Fagnanum ad cit. cap. *ne imitatis* n. 214.

Objiciunt 8°. regulam de tutiori, &c. so- 226 lum

lūm procedere in casibus, in quibus constat legem comprehendere casum dubium, vel in quibus Pontifex declaravit, legem v. g. quæ homicidam prohibet ab altari, tam comprehendere homicidam dubium, quàm certum.

Respondeo omnes istas objectiones aliud non esse nisi puras putas Novatuentium cavillationes, in textu minimè fundatas: cum istius declarationis mentionem non faciant Pontifices in Canonibus citatis, sed solum legis divinæ & naturalis de cavendo salutis, peccatique periculo, deque parte tutiori eam ob causam sectanda in dubio. Ista proinde est lex, in qua se fundant; non commentitia illa declaratio, ad eludendos Canones, à Probabilistis conficta.

Obijciunt 9°. regulam illam solum procedere in dubiis practicè practicis, non in speculativis, seu speculativè practicis.

Respondeo & istam, meram esse cavillationem, glossamque evidentem elusoriam, illusoriamque sacrorum Canonum: utpote regulam illam tradentium, ut quisque sciat, quomodo in dubiis speculativè, seu simpliciter practicis, prudenter dirigenda formandaque sit conscientia, seu iudicium practicè practicum. Quod ut prudenter fiat, peccatumque vitetur, regula illa declarat, quòd in dubio speculativè practico, an actio licita sit, an incurta sit excommunicatio, irregularitas, &c. viam oporteat eligere tutiorem. Et ideo in dubio de matrimonio impedimento, abstinendum sit à petendo debito, in dubio de excommunicatione, irregularitate, &c. quis se gerere debeat ut excommunicatum, irregularem, &c. Sic enim SS. Pontifices docent in Canonibus allegatis, quos quisque absque præoccupatione legerit, videbit dubia S. Pontifici proposita fuisse speculativè practica, eaque à SS. Pontificibus per regulam illam fuisse resoluta. Siquidem cap. *ad audientiam*, dubium est, utrum ex occasione vulneris à Presbytero inflicti, an aliunde, defunctus obiisset. In cap. *significasti*, dubium est, ex cuius ictu percussus interisset. In cap. *inquisitioni*, dubium est, an matrimonii non subsit impedimentum. In clement. *exivi*, dubium est, an verba imperativi modi in regula Minorum obligent sub mortali. Et sic de aliis. Nec necesse fuisse, viros doctissimos consulere S. Sedem, ad sciendum rem omnibus notissimam, nec ab ullo Theologo in dubium revocaram, an in dubiis practicè practicis pars tutior foret amplectenda.

227 2°. Si regulam illam Pontifices non velent procedere in dubiis speculativè practicis, absolute non statuisent, deponendum Episcopum, de quo cap. *illud*, ob non servatam in tali dubio regulam illam. Nec conjugem in eiusmodi dubio absolute prohibuisent à petitione debiti, uti nec Sacerdotem à ministerio altaris. Nec juvenem, ob dubiam affinitatem, separassent à secunda uxore, prioris consobrina. Sed id ad summum statuisent,

cum adjecta clausula: nisi dubium fuisset in praxi depositum.

3°. Si glossa illa subsisteret, liberum cui-²²⁸ que foret ab istius regulæ obligatione universim se eximere, dubium speculativè practicum in praxi deponendo, atque in favorem libertatis per reflexa Probabilistarum principia, iudicium practicè practicum ex adverso istius regulæ canonicæ efformando. Quo fieret, ut insignis ista regula in praxi universim eluderetur, & ad nihilum redigeretur. Quod absque sacrorum Canonum, Summiorumque Pontificum injuria fieri nequit.

Obijciunt 10°. regulam illam solum pro-²²⁹ cedere in dubiis, in quibus possessio libertatis non favet dubitanti; vel in quibus pars minus tuta probabilis non est; sed rationes probabiles sunt pro lege; nullæ, vel nonnisi leves pro libertate.

Respondeo priorem cavillationem aperte excludi, per ea quæ cap. 28. 29. & 30. dicenda sunt. Posteriorem verò sacri ipsi Canones manifestè falsam demonstrant, per ea quæ dixi n. 161. 164. 169. 170. 171. 172. Neque enim Canone *inquisitioni* (ut alios omittam) Pontifex iuberet debitum reddi, ad vitandum peccatum contra legem conjugii, ne probabiliter quidem valdi. Nec illud prohiberet exigere, si nulla foret probabilitas de nullitate. Cum conscientiam levis ac temerariae credulitatis explodi jubeat.

Accedit, quòd canonicam illam regulam²³⁰ Pontifices procedere velint in veris ac propriè dictis dubiis. Cujusmodi non sunt, ubi rationes probabiles sunt pro lege; nullæ, vel leves pro libertate. Tunc enim dumtaxat est dubium verè ac propriè dictum, ubi vel rationes utrimque nullæ, vel utrimque æquales, seu æquè probabiles occurrunt, ut constat ex dictis c. 9. Tunc proinde nefas est id agere, de quo dubitas æquum sit, an iniquum, uti canonica illa regula, seu Ecclesia per eam declarat.

Obijciunt ultimò, Siqua foret obligatio se-²³¹ ctandi tutiorem partem in dubio, foret ad cavendum peccandi periculum. Sed ratio ista cavendi periculi in probabilibus non est attendenda. Aliàs partem minus tutam sequi non liceret, tamen probabilior.

Respondeo negando minorem in probabilibus circa jus positivum. Ad ejus probationem nego sequelam. Quia regula de tutiori, &c. in eiusmodi probabilibus, seu longè probabilioribus, ideo non procedit, tum quia tunc quis verè non est dubius, tum quia insignis probabilitas secundum jura & Doctores (apud Fagnanum n. 225.) pro morali habetur certitudine cap. *dixit Dominus* 32. q. 1. c. *afferte* de præsumpt. & cap. *vensiens* de Presbyt. non baptiz. ibi: *& hac præsumptio pro certitudine habeatur*; vel si certitudo non sit moralis, ad ipsam certitudo exurgit, ut postea videbitur. Ubi verò moralis certitudo, ibi morale non est periculum. Quid dicendum sit in probabilibus juris naturalis, dicitur cap. 82. & 83.

CAPUT XXV.

Regula septima, de tutiori parte in dubiis eligenda: nonnullos casus, speciales ob causas, easque gravissimas, excipit Ecclesia declaratio, vel Reipublicæ ordinatio.

232 **I**mprimis casum conjugis de impotentia matrimonium antecedente dubitantis, Ecclesiæ declaratio excipit, cap. *laudabilem*, de frigid. & malefic. ubi deciditur, naturaliter frigidus, quorum perpetua coeundi impotentia certa non est, sed dubia, per triennium experiri posse, seu attentare copulam, non obstante dubio speculativè pratico, ne fornicaria sit, seu extramatrimonialis: cum dubium de ejusmodi impotentia, sit dubium de matrimonii nullitate. In quo dubio tamen tutius foret abstinere; ipsos tamen Ecclesia declarat non teneri abstinere, sed Deum specialiter in hoc dubio concedere, quod in aliis non concedit; eò quòd id exigat maxima necessitas generis humani, ob rationem n. 339. preferendam.

233 **S**ecundò casum possessoris bonæ fidei, in dubio superveniente, an res taliter possessa non sit alterius, Reipublicæ ordinatio excipit, remque illam retinere permittit, ut constat ex variis legibus, ex quibus ista deprompta est regula: *In dubio melior est conditio possidentis.* Nec durante veritatis inquisitione dumtaxat, sed & post illam, licitè rem possessor retinet, etiamsi dubium perseveret, ob eandem ordinationem Reipublicæ, quæ de fortunæ bonis in ejusmodi casibus, ob bonum commune potest disponere. Tunc nihilominus (secundùm aliquos) totum non potest retinere: cum regula solum dicat ejus conditionem esse *meliores*; tantò utique meliorem, quantò major ex possessione nascitur præsumptio pro possessore.

234 **T**ertiò videri posset similiter excipiendus subditus, v. g. Religiosus obediens Prælato suo, in dubio, an res præcepta sit licita; sicut & miles, ad imperium Regis sui, militans in dubio de justitia belli. Quem justè militare constat ex can. *quid culpatur* 23, q. 1. Subditum quoque in dicto casu licitè obedire, communis est traditio Sanctorum.

235 **V**erùm miles & subditus, tunc obediendo, verè eligunt viam tutiorem, non minùs tutam. Est enim casus iste perplexitatis; in quo probabile est Deum præcipere ut obediat; probabile item quòd prohibeat facere, quod Rex vel Prælatus præcipit. In qua perplexitate, obedientia præstita minus habet periculi, quàm obedientia negata. Cum obedientiam præstans probabiliter obediat Superiori, & Deo (cujus æterna lex dicitur, obediendum omni Superiori legitimè præcipienti) obedientiam verò denegans, ad summum probabiliter obediat Deo. Mavult autem Deus, in dubio, sibi & Superiori obedientiam præstari,

quàm eam sic sibi præstari; ut Superiori denegetur. Quia ipse bonorum nostrorum non eget. Obedientia verò nostra, & Superiori, & bono regimini, & Hierarchico, Ecclesiasticoque ordini, & Reipublicæ toti necessaria est; gravissimaque ex denegatione ipsius sequuntur mala, tam in communi, quàm in particulari.

In communi namque sequeretur totius Reipublicæ, Hierarchicæque, & Ecclesiastici ordinis perturbatio, omnisque regiminis confusio, atque inter Prælatos, subditosque innumera jurgia, & continuæ disceptationes, seu lites, an facere teneantur hoc vel illud? an id quod Superior præcipit, sit divinæ legi, rationique conforme, &c.

In particulari verò, ob innatam, vel à peccato contractam propriæ libertatis philautiam, omnis obedientiæ nervus evigoreretur. Cum tantus sit uniuscujusque erga seipsum amor, & in omnium hominum cordibus tam profundè radicans libertatis & independentiæ appetitus, ut inde mens stimulat, cuique rationes dubitandi facillè ministraret, ut vel ex eo constet, quòd innumeros videamus, quibus injusta videntur, quæ verè sunt justissima; sicut & justa, quæ verè sunt injusta: ita ut vel ipsi Apostolorum interfectores, eos interficiendo, arbitrati sint obsequium se præstare Deo.

Spiritus quoque humilitatis deperiret in subditis, illusionique, & cordis vanitati, necnon superbiæ ac præsumptioni, latissima patefceret janua, si inferioribus fas esset mandata Superiorum dijudicare, vel suscipere, vel propriæ prudentiæ, contra mandata Superiorum, in dubio inniti. Subditi namque utque ad eò est obedire, judiciumque suum ac voluntatem submittere iudicio ac voluntati Superioris, ut meritò Innocentius III. cap. *ad aures* de tempor. ordin. dicat, quòd *vani capitis est, Superiorem non posse præcipere sine causa cognitione facta subdito.*

Ad quæ mala præcludenda voluntas Dei est, ut Religiosus non discutiat, sed absque discussione obediat mandato Superioris, cui curam sui commisit, quando manifestè non est peccatum; nec ulterius se intromittat in auscultando iudicio suo, vel in dijudicando, an justum sit quod Superior præcipit. Neque enim hujus rationem Deus ab inferiore exigit (dummodò injustitia evidens non sit, & manifesta) sed à Superiore, pro quo inferior in dubio debet præsumere; eò quòd *tanta sit judicialis auctoritas, ut semper pro ipso* (Judice, seu Superiore) *presumi debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobetur.* cap. *in presentia* de renuntiat.

Istam porrò Dei voluntatem esse, communis est sensus humani generis, communisque traditio Sanctorum. Nulla quippe est humana societas, nullus hominum cætus, in quo erroris temerariisque non insimuletur, qui obedientiam Superiori denegat, sub prætextu